

**Драган М.
Јовашевић^[1]**
Универзитет у Нишу,
Правни факултет
Ниш (Србија)

Радос Пејовић
Влада Републике Србије,
Министарство за бригу
о породици и демографију
Београд (Србија)

УДК 343.436(4)
341.48:343.436
Прегледни научни рад
Примљен 1/3/2026
Прихваћен 29/7/2026
Doi: 10.5937/napredak7-65317

Прогањање као облик родно заснованог насиља – међународни стандарди и национално право

Сажетак: На темељу међународних стандарда који су садржани у Конвенцији Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција) у европском кривичном законодавству успостављен је систем кривичне одговорности и кажњивост за дело „прогањање“. У зависности од законског прописа којим је инкриминисано, ово кривично дело састоји се од изазивања страха, несигурности, тескобе или узнемирености другог лица или њему блиског лица. Ово противправно, недозвољено понашање предузима се поновљеним, упорним праћењем, узнемиравањем или ухођењем другог или њему блиског лица. Но, суштина ове инкриминације огледа се у покушају успостављања нежељеног или непримереног контакта учиниоца с другим лицем непосредно или преко трећег лица путем информационо-комуникацијске технологије. У раду се на основу међународних стандарда анализирају садржина, карактеристике, елементи бића и облици испољавања кривичног дела прогањања у праву Републике Србије односно у праву одабраних европских држава (Италије, Немачке, Пољске, Швајцарске).

Кључне речи: кривични закон, међународни стандарди, прогањање, лична сигурност, казна

Увод

Последњих година не само у свету него и у Републици Србији све су учесталији и разноврснији облици напада којима се повређују или угрожавају основне људске вредности (живот, телесни интегритет, здравље, основне слободе и права,

достојанство) других лица и који су засновани на родној различитости, односно на родној дискриминацији. У настојању да се ефикасно спрече, односно сузбију ови различити облици социјално-патолошких, противправних, проскрибованих понашања појединаца или група, у међународној заједници је сазрела свест о потреби

[1] jovas@prafak.ni.ac.rs ; <https://orcid.org/0000-0003-1136-5980>

јединственог, општеприхваћеног приступа. С тим циљем 2011. године донета је Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици^[2] (Истанбулска конвенција) у којој се дефинише (члан 3. тачка д) „родно засновано насиље над женама“ као насиље које је усмерено против жене зато што је жена, односно оно које несразмерно погађа жене.

Као облици испољавања родно заснованог насиља према Конвенцији сматрају се (Ћовић, 2013, стр. 279–292): а) психичко насиље (члан 33), б) прогањање (члан 34), в) физичко насиље (члан 35), г) сексуално насиље, укључујући силовање (члан 36), д) принудни брак (члан 37), ђ) генитално сакаћење жена (члан 38), е) принудни абортус и принудна стерилизација (члан 39) и ж) сексуално узнемиравање (члан 40). Са циљем супротстављања овим различитим облицима насиља у Конвенцији је успостављен систем мера (опште и специјалне) превенције и репресије (кажњавања) који су прихватила сва национална законодавства држава чланица Савета Европе, укључујући и Републику Србију.

У праву Републике Србије на основу прихваћених међународних стандарда успостављених у оквиру Савета Европе прописана је кривична одговорност и кажњивост за више кривичних дела која по својим карактеристикама, садржини, елементима, те облицима или видовима испољавања представљају кривична

дела са елементима родно заснованог насиља. Осим систему мера репресије (применом кривичних санкција), у Републици Србији се посебна улога придаје превентивним мерама у чијој се основи налази Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021–2025. године^[3] која је донета априла 2021. године.

Прогањање као међународно кривично дело

С обзиром на то да кривично дело прогањање свој темељ налази у међународном праву (у Конвенцији Савета Европе), то се оно може квалификовати као међународно кривично дело. Наиме, увођење инкриминације кривичног дела прогањање/ухођење у савременом кривичном праву више европских држава представља испуњење међународне обавезе која је успостављена после потписивања и ратификације Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици. Прихватањем овог међународног документа државе су преузеле обавезу да у свом националном, интерном кривичном законодавству предвиде санкције, те основе одговорности учинилаца ових кривичних дела (Miladinović Stefanović, 2017, стр. 231–252).

[2] Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 12/13 и 4/16.

[3] Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021–2025. године, „Службени гласник РС“, број 30/18.

Драган М. Јовашевић

Радош Пејовић

Прогањање као облик родно заснованог насиља
– међународни стандарди и национално право

Фото: Freepik

| 89

Према наведеној конвенцији кривично дело прогањање (члан 34) представља „свако намерно (умишљајно) понашање понављањем претњи које су упућене другом лицу, које узрокују да се оно плаши за своју безбедност“. Осим непосредног, умишљајног предузимања радње извршења, у Конвенцији се (члан 41) изричито прописује кажњивост у још два случаја: а) за покушај извршења дела (без наступања последице) и б) за саучесништво у виду подстрекавања (наговарања) или помагања (омогућавања, олакшавања) другом лицу да изврши ово дело. За учиниоце

овог кривичног дела, поред казне затвора, сходно одредбама Конвенције (члан 45), прописане су следеће мере: а) праћење, односно надзор осуђених лица и б) укидање права на родитељство уколико се принцип најбољег интереса за дете не може гарантовати ни на који други начин, а што може да обухвати и безбедност жртве. Приликом одмеравања казне учиниоцу дела прогањања, суд посебно цени следеће отежавајуће околности (члан 46): а) кривично дело учињено над бившом или садашњом супружницом или партнерком у складу са националним законодавством од стра-

не члана породице или лица, које живи заједно са жртвом, односно лица, које је злоупотребило свој ауторитет, б) поновљено кривично дело (специјални поврат), односно сродно дело, в) кривично дело учињено над лицем, које је постало угрожено услед одређених околности, г) кривично дело учињено над дететом или у присуству детета, д) кривично дело учињено од стране два или више удружених лица, ђ) кривично дело коме је претходило или га је пратило екстремно насиље, е) кривично дело учињено на опасан начин – уз употребу оружја или уз претњу оружјем, ж) кривично дело са озбиљним физичким, односно психичким последицама за жртву и з) ако је учинилац претходно осуђиван за кривична дела сличне природе.

Поред Конвенције Савета Европе, скуп мера које су усмерене на сузбијање, односно спречавање радњи прогањања, додуше специфичне врсте „прогањања на интернету“, предвиђа Европска унија чијем пуноправном чланству тежи и Република Србија. Наиме, Директива (ЕУ) 2024/1385 Европског парламента и Савета од 14. маја 2024. о спречавању насиља над женама и насиља у породици (тачка 21) истиче да „прогањање на интернету“ представља савремени облик насиља који се често примењује над члановима породице, лицима из истог домаћинства, бившим партнерима или познаницима. Учиница често злоупотребљава технологију да би појачао присилу и контролу, изазивајући страх, тескобу и изолацију жртава од пријатеља, породице и колега са посла. Стога треба успоставити минимална правила о прогањању на интернету.

Кривично дело прогањање на интернету требало би да обухвати поновљени или кон-

тинуирани надзор над жртвом путем информационих и комуникационих технологија без њеног пристанка или законског одобрења. Ово може укључити и злоупотребу личних података жртве, на пример крађом идентитета, крађом лозинки, хаковањем уређаја жртве, тајно инсталирање софтвера за праћење уноса на тастатури, инсталацију апликација за геолокацију или крађу уређаја жртве. Такође, ово кривично дело требало би да укључи праћење жртава без њиховог пристанка или одобрења помоћу паметних уређаја повезаних на интернет, као што су паметни кућни уређаји. Међутим, постоје оправдане ситуације за спровођења надзора, као што су родитељско праћење локације деце и њихових активности на интернету, надзор здравља болесних, старијих, рањивих особа или особа са инвалидитетом у родбинском односу, или у контексту праћења медија и обавештајних података из отворених извора.

Кривичну одговорност за „прогањање на интернету“ (тачка 22) требало би ограничити на ситуације у којима је вероватно да ће праћење проузроковати озбиљну штету жртви. Приликом процене да ли ће радња проузроковати озбиљну штету, требало би се усредсредити на то да ли би таква радња уобичајено проузроковала штету жртви. У дефиницији кривичног дела прогањања на интернету (тачка 23), појам „праћење“ односи се на проналажење, локације особе и праћење њеног кретања, док се појам „надзора“ односи на шире надгледање другог лица, укључујући посматрање његових активности. У контексту ухођења на интернету обе радње, на крају, имају за циљ контролу над особом.

Опште карактеристике кривичног дела прогањања

Иако је реч о изразито опасном облику испољавања родно заснованог насиља, као облику испољавања криминалитета уопште, у Републици Србији све до 2016. године и доношења Закона о изменама и допунама[4], Кривични законик[5] (2005) није предвиђао кривично дело „прогањање“ (члан 138а) као самосталну инкриминацију. Тада је у глави XIV, под насловом „Кривична дела против слобода и права човека и грађанина“, било прописано специфично кривично дело усмерено на угрожавање личне сигурности човека, односно његовог личног живота. Практично се лична сигурност човека схватала у субјективном смислу као осећај његове сигурности (неугрожености) који представља саставни елеменат личне слободe човека. Реч је, заправо, о инкриминацији која се јавља као посебан, специјални облик кривичног дела угрожавања сигурности (по својој законски одређеној садржини).

У правној теорији се указује на то да специфично кривично дело против личне слободe под називом „прогањање“, „узнемиравање“ или „ухођење“ (енгл. *Stalking*, франц. *Harcèlement obsessionnel*, нем. *Nachstigungeung, Belästll*, итал. *Atti persecutori*) подразумева израз који значи узнемиравати, пратити и/или прогањати друго лице – жртву или њој блиско лице („загорчавати јој живот“). Ово се понашање састоји од два елемента (Kovačević, 2018, str. 57–71): с једне стране,

то ухођење, а с друге, жртва која је узнемирена на одређени начин, посебно путем: а) застрашивања било које врсте, б) упада у приватни живот, околину, дом или имовину, в) праћења, шпијунирања или узнемиравања било које врсте, г) физичких, ненајављених и поновљених посета радном месту или дому, д) давања поклона, ђ) поновљеним присуством на истим местима, проузрокујући нелагодност или забринутост или чак њену беспомоћност или збуњеност које су повезане с осећајем несигурности или потенцијалне претње која се тако ствара и е) виртуалним поновљеним и наметљивим контактом телефоном или електронским средствима попут е-поште или друштвених мрежа (Kovačević & Maljković, 2016, str. 85–98).

Прогањање се, у правној теорији, дефинише као поновљено, упорно, континуирано посматрање, прогон, наметљиви напор учиниоца да успостави непосредан или посредан контакт путем техничких средстава комуникације са жртвом или њеним сродницима, код којих учинилац својим поступцима изазива страх, нелагодност, немир, узнемиреност или претњу (Filipčić & Korošec, 2023, str. 707–717). Даље прогањање представља облик испољавања угрожавања сигурности другог лица, односно облик испољавања насиља у породици или породичној заједници (ако су делатности учиниоца усмерене против жртве с којом живи или је живео у породичној заједници, те где је жртва у подређеном или зависном положају у односу на њега). Услед

[4] Закон о изменама и допунама Кривичног законика, „Службени гласник РС“, број 94/16.

[5] Кривични законик, „Службени гласник РС“, бр. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16, 35/19 и 94/24.

Фото: Freepik

различитих делатности, било физичког било психолошког карактера (природе), с временом се услед поновљених, континуираних поступака учиниоца успоставља, односно развија или учвршћује специфичан однос између жртве и учиниоца (Dimovski, 2016, str. 163–181).

Практично, постепено се успоставља контакт, те се даље одржавају веза, беспомоћност и опасно уверење да су поступци учиниоца потпуно безопасни, или чак супротно, да се схватају чак као врста наклоности, симпатије или пажње, а не као насиље које може ескалирати (што се често дешава). Прогањањем учинилац, сам или преко других лица (посредно) или средстава (класичних, као и савремених информационо-комуника-

ционих), непрестано подсећа жртву, комуницира са њом, указује јој на то да је ту, да је присутан, да је средишњи, тиме проузрокујући жртви психичку и физичку патњу, одузимајући јој слободу, пак и контролу над властитим животом.

Дакле, прогањање означава нежељено уплитање, пенетрацију и мешање у живот жртве од стране учиниоца овог дела – прогонитеља (Ђуришић, 2019, str. 89–101). Ову врсту насиља одликује упад, мешање (пенетрација) у приватну сферу живота жртве. Учиниоца на овај начин показује „надмоћ“ понављајући упорно низ међусобно повезаних делатности усмерених према истом лицу – жртви, изазивајући истовремено код њега страх или тескобу, узнемиреност, немир

и nelaгодност. Реч је се о моделу понашања који укључује наметљив, трајан и понављајући контакт са жртвом, као и узнемиравање које може бити непосредно – лично, односно посредно – телефоном, преко друштвених мрежа, слањем СМС или имејл порука, писама, слањем поклона или скупих, вредних предмета, чекањем испред стана, куће или радног места, као и оштећењем или уништењем имовине (Dečković, 2017, str. 135–144).

Прогањање у кривичном праву Републике Србије

У праву Републике Србије кривично дело прогањање (члан 138а) остварује се, полазећи од међународних стандарда, са више законом алтернативно прописаних делатности. То су:

а) Неовлашћено праћење другог лица или предузимање друге радње са циљем физичког приближавања том лицу противно његовој вољи. Као „праћење“, које је неовлашћено, противправно, сматра се успостављање или одржавање одређене просторне и временске удаљености према другом лицу што му омогућава контролисање његовог кретања (Jovašević & Miladinović Stefanović, 2023, str. 82–85). Но, ова се радња може јавити и као било која друга делатност којом се остварује физичко приближавање, односно којом се смањује просторна даљина између извршиоца и другог лица чиме се практично стварају непосредни, блиски услови за успостављање њиховог контакта.

б) Настојање да се успостави контакт с другим лицем противно његовој вољи непосредно или посредно, преко трећег лица или путем средстава комуникације. Реч је о делатности која тежи да се оствари контакт с другим лицем без обзира на то да ли је до тога дошло или није. Такав контакт се може остварити непосредно или посредно (преко другог лица или преко савремених техничких средстава комуникације (укључујући интернет), при чему нема сагласности другог лица (Đorđević & Bodrožić, 2024, str. 61–63).

в) Злоупотреба података о личности другог лица или њему блиског лица ради наручивања робе или услуга. Потребно је да је реч о незаконитој, неовлашћеној употреби, коришћењу туђих личних података или „података о личности“ са одређеним циљем – ради наручивања одређене робе или услуга без обзира на то да ли је таква наруџбина реализована у конкретном случају или није (Dragoјlović, 2025, str. 67–70). Као „податак о личности“, сходно Закону о заштити података о личности^[6] (члан 4. тачка 1), сматра се сваки податак који се односи на физичко лице чији је идентитет одређен или одредив, непосредно или посредно, посебно на основу ознаке идентитета, као што су име и идентификациони број, податак о локацији, идентификатор у електронским комуникационим мрежама или једно, односно више обележја његовог физичког, физиолошког, генетског, менталног, економског, културног и друштвеног идентитета.

г) Претња нападом на живот, тело или слободу другог лица или њему блиског лица – манифестује се као најављивање, стављање у изглед, усменим,

[6] Закон о заштити података о личности, „Службени гласник РС“, број 87/18.

символичним или писменим путем наношење каквог зла другом лицу у виду напада – угрожавања живота, телесног интегритета или слободе другог или њему блиског лица.

д) Предузимање друге сличне радње на начин којим се може осетно угрозити лични живот другог лица. Реч је о „последичној“ радњи која обухвата било коју делатност која је подобна да проузрокује последицу дела коју закон дефинише као „осетно угрожавање личног живота другог лица“ (Petrović, Ferhatović & Jovašević, 2024, str. 87–88).

За постојање кривичног дела прогањања закон захтева још два услова. Наиме, потребно је да се законом алтернативно прописана радња извршења предузима (Delić, 2021, str. 80–81):

1) На одређени начин – упорно. Упорност представља истрајност, односно готовост, решеност учиниоца да понавља, вишекратно предузима радњу, што значи да једном извршена радња не чини ово кривично дело. Овај начин извршења дела подразумева вишекратно понављање неке од прописаних делатности ради остварења одређеног циља. Упорност извршења дела се схвата двојачко Ђorđević & Kolarić, 2021, str. 50–51): а) објективно – као вишекратно (два или више пута) понављање делатности у смислу радње извршења и б) свест учиниоца да пасивни субјект не жели, не прихвата комуникацију учиниоца, активно или пасивно, изричито или прећутно. Упорност као начин предузимања радње извршења указује на то да је овде реч о делу „са индиферентним бројем чињења“ (Raunović, 2019, str. 21–41). Наиме, понављање у виду вишекратног, континуираног понављања истих или различитих делатности не доводи до стицаја, нити до привидног реалног стицаја у форми

продуженог кривичног дела, већ је обухваћено једним јединственим делом.

2) У одређеном временском трајању – у току одређеног периода. Колико је трајање времена прогањања суд процењује као фактичко питање у конкретној ситуацији.

Последица кривичног дела прогањање састоји се у осетном (значајнијем, трајнијем) угрожавању личног живота другог лица. Такво „значајније“ (нарочито, у већој мери или у дужем трајању) угрожавање личног живота манифестује се као проузроковање тескобе (неспокоја, nelaгодности) у смислу осећања страха, узнемирености и забринутости за свакодневни живот жртве или њој блиских лица (Stanković, 2023, str. 432–433).

Ово кривично дело спада у *delicta communia*, што значи да га може извршити свако лице, док је у погледу кривице потребан умишљај учиниоца. Као пасивни субјект (жртва) јавља се било које лице, како оно према коме се непосредно, директно предузима радња извршења, тако и њему блиско лице.

За основни облик дела прогањања алтернативно је прописана новчана казна и казна затвора до три године.

Осим основног, ово кривично дело се јавља још у два тежа облика испољавања која су квалификована наступањем теже последице, која се налази у узрочно-последичној вези с предузетом радњом извршења основног облика, док у субјективном смислу она треба да буде обухваћена нехатом учиниоца (Turković et al., 2013, str. 191–192). То су: а) први тежи облик дела (став 2), где је услед предузете радње извршења проузрокована конкретна, непосредна, блиска, стварна опасност по живот, здравље или тело другог лица или њему блиског лица, за што је прописана казна затвора

у трајању од три месеца до пет година, и б) други тежи облик дела (став 3), где је, из нехата (непажње), проузрокована смрт прогоњеног или њему блиског лица предузимањем радње извршења. За ово је дело прописана казна затвора у трајању од једне године до десет година.

Прогањање у европском кривичном праву

На основу наведених међународних стандарда бројне државе у Европи прописале су прогањање као самостално кривично дело у посебном делу кривичних закона или законика. Но, чињеница је да такво решење не познају баш сва законодавства у државама чланицама Савета Европе, иако би то могло да се очекује. Наиме, у неким законодавствима прогањање се правно квалификује као посебан или специјалан облик неког од кривичних дела против основних људских права. Међу законодавствима која у систему инкриминација предвиђају кривично дело прогањање налазе се, поред Босне и Херцеговине, неке од централних европских држава. Ту спадају:

- а) Република Италија,
- б) Савезна Република Немачка,
- в) Пољска Република и
- г) Швајцарска Конфедерација.

У Републици Италији се у Кривичном закону^[7] (*Codice Penale*), у књизи другој – „Посебна кривична дела“ (*Libro secondo: „Dei delitti in particolare“*), у XII одељку – „Кривична дела про-

тив лица“ (*Dei delitti contro la persona*), у трећој глави – „Кривична дела против личне слободе“ (*Dei delitti contro la libertà individuale*), предвиђа кривична одговорност за кривично дело прогањање (*Articolo 612 bis*) – *Atti persecutori*. Ово је супсидијарна инкриминација, која постоји само ако у конкретном случају нису испуњена обележја неког другог, тежег кривичног дела. Кривично дело прогањање (*Articolo 612 bis*) врши лице које поновљеним понашањем прети или узнемирава другог на начин који проузрокује трајно и озбиљно стање тескобе или страха или који изазива оправдани страх за властиту сигурност или сигурност рођака или другог блиског лица (повезаног емоционалном везом) или га присиљава на промену начина живота (Cicinelli, 2025).

Ово кривично дело карактеришу следећи елементи (Garofoli, 2025, str. 1): објекат напада је осећај личне сигурности (одсуство страха, бојазни или узнемирености било које врсте), 2) радњу извршења чине делатности као што су: а) претња – стављање у изглед наношења зла другом лицу, б) узнемиравање другог лица или в) присиљавање (принуђавање) другог (употребом физичке или психичке принуде, силе) са циљем да промени начин свог дотадашњег живота, и 3) радња извршења дела предузима се на одређени начин: а) поновљено, упорно и б) на начин који је објективно подобан, довољан да доведе до последице дела у виду проузроковања трајног и озбиљног стања тескобе или страха или изазивања оправданог страха за властиту сигурност или сигурност рођака или другог блиског лица (повезаног емоци-

[7] Codice Penale (R. D. 19. ottobre 1930, n. 1398... R. D. 16. ottobre 2025, n.151).

оналном везом). Реч је о уобичајеном кривичном делу које карактерише понављање претњи или узнемиравања које се наставља током одређеног временског раздобља на серијски начин и које укључује најмање три различита, алтернативна догађаја који морају бити у непосредној узрочној вези са агресивним понашањем учиниоца.

За основно дело је прописана казна затвора у трајању од једне године до шест година и шест месеци.

Тежи облик дела (став 2), за који се изриче тежа казна затвора, без ближег одређења у ком трајању, постоји: а) ако радњу извршења предузме лице са одређеним својством (*delicta propria*) супружник (или бивши супружник) или лице које је повезано или је било емоционално повезано са жртвом или б) ако је дело извршено на посебан, специфичан начин – рачунарским или телематским путем. Но, ако је дело прогањања учињено према одређеном лицу као жртви, тада се прописана казна повећава до половине (став 3). Ово дело постоји ако је радња извршења учињена: 1) на штету одређеног лица: а) малолетника, б) бремените жене (труднице) или в) инвалидног лица, 2) на опасан начин – употребом (хладног или ватреног) оружја или 3) од стране маскираног (прерушеног) лица (лица које крије свој идентитет).

Кривично гоњење учиниоца покреће се по тужби оштећеног лица која мора бити поднета у року од шест месеци. Изузетно се кривични прогон покреће по службеној дужности у случају ако је кривично дело учињено: а) против малолетника или лица с инвалидитетом (што мора бити обухваћено

умишљајем учиниоца) или б) у стицају (повезано) с неким другим кривичним делом за које се прогон учиниоца иначе покреће по службеној дужности.

Кривични законик Савезне Републике Немачке^[8] у глави XVIII – „Кривична дела против личне слободе“ (*Straftaten gegen die persönliche Freiheit*), такође предвиђа кривично дело прогањање (§ 238) (*Nachstellung*). Ово дело, за које је алтернативно прописана казна затвора до три године или новчана казна, састоји се у незаконитом ухођењу другог лица на начин који би могао значајно (нарочито) нарушити његов начин живота поновљеним (Perron, Stenberg & Eisele, 2025): 1) захтевањем (тражењем) физичке близине тог лица, 2) покушајем успостављања контакта с тим лицем коришћењем телекомуникација или других средстава комуникације или путем трећих лица, 3) злоупотребом личних података другог лица: а) наручивањем робе или услуга у његово име или б) подстицањем трећих лица да их контактирају, 4) претњом другом лицу повредом живота, телесног (физичког) интегритета, здравља или слободе његовог или њему блиског лица, 5) ширењем или јавном објавом фотографије другог лица или њему блиског лица (сродника) или б) ширењем или јавном објавом садржаја који би могао повредити част или углед другог или њему блиског лица.

Тежи облик дела – „Особито тешки случајеви“ (*In besonders schweren Fällen*) (став 2) – за који је прописана казна затвора у трајању од три месеца до пет година, постоји у следећим случајевима (Fischer, 2023): 1) ако је проузрокована телесна повреда другом лицу (или сроднику или другом

[8] Strafgesetzbuch vom 13. November 1998. (BGBl.I.S. 3322/1998... BGBl.I.S.351/2024).

блиском лицу) или је доведен у непосредну (блиску, конкретну) опасност њихов живот или телесни интегритет, 2) ако је ухођење другог лица: а) трајало дужи период, а најмање шест месеци и б) извршено коришћењем рачунарског програма чија је сврха дигитално праћење других лица или коришћењем слика или другог садржаја који су прибављени (добити) на тај начин и 3) ако је дело извршено на штету малолетног лица узраста до шеснаест година (при чему је учинилац навршио 21 годину живота).

Најтежи облик дела прогањања (став 3) представља дело квалификовано тежом последицом. Оно постоји ако је услед предузете радње извршења проузрокована смрт другог лица (жртве, рођака жртве или другог њој блиског лица). За ово је дело прописана казна затвора у трајању од једне године до десет година.

Кривични законик Пољске Републике – *Kodeks karny*, у глави XXIII – „Кривична дела против слободе“ (*Przestępstwa przeciwko wolności*), прописује, додуше „неименовано“, кривично дело прогањање/ухођење (§ 190a)^[9]. Дело се састоји у изазивању осећаја страха, понижења или узнемирености код другог лица или њему блиског лица (сродника) или у значајној повреди њихове приватности упорним узнемиравањем или у проузроковању имовинске или неимовинске штете другом лицу лажним представљањем као друго лице, коришћењем његовог лика, личних података или других података помоћу којих се могу идентификовати.^[10]

Поред објекта напада који се јавља као лична слобода, осећај личне или имовинске сигурности другог или њему блиског лица, ово дело карактерише радња извршења која се јавља у облику: а) узнемиравања, прогањања, ухођења или б) лажног (у потпуности или делимично неистинитог) представљања (издавања) као друго (било које) лице коришћењем његовог лика, личних података или других података помоћу којих се могу идентификовати. Последица дела се јавља у облику повреде заштићеног добра која се појавно манифестује као (Stefansky *et al.*, 2025): а) изазивање личног осећаја страха, узнемирености, гнушања, понижења, б) повреда (кршење) приватности (личне тајне) или в) проузроковање (имовинске/материјалне или неимовинске/афектационе) штете без обзира на то да ли последица наступа за оштећено лице или њему блиско лице (сродника). Као извршилац дела може се јавити свако лице, док је у погледу кривице потребан умишљај.

За основно дело прописана је казна затвора у трајању од шест месеци до осам година. Интересантно је решење (став 4) према коме се кривично гоњење учиниоца предузима само на предлог оштећеног лица.

Тежи облик дела (став 3), за који је прописана казна затвора у трајању од две године до петнаест година, представља дело квалификовано тежом последицом. У овом случају је теже кажњавање прописано ако је предузета радња извршења резултирала покушајем самоубиства оштећеног лица.

[9] Kodeks karny, Dz. U. 1997 Nr 88 poz. 553; *Opracowano na podstawie*: t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 383.

[10] Praca zbiorowa (2025). Kodeks karny, Warszawa, C. H. Beck, str. 232–233.

Кривични законик Швајцарске Конфедерације^[11] (*Il Codice penale svizzero*), у другој књизи – „Посебни део“ (*Zweites Buch: Besondere Bestimmungen*), у IV глави – „Злочини или прекршаји против личне слободе“ (*Titolo quarto: Del crimini o dei delitti contro la libertà personale*) предвиђа кривично дело прогањање.

Према овом законском тексту кривично дело прогањање (*Articolo 181b*) – *Atti persecutori* уведено је у швајцарски правни систем новелом (амандманом) Кривичног законика из јуна 2025. године (који ступа на правну снагу 1. јануара 2026). Ово се дело, којим се повређује лична слобода другог лица, састоји у упорном праћењу, узнемиравању или претњи другом лицу на начин који би могао значајно ограничити његову слободу избора. Кривично гоњење се, према изричитом слову закона, покреће по тужби оштећеног лица (Heger, Pohlreich, Dreher & Maassen, 2025).

Радњу извршења дела чине три алтернативно прописане делатности, понашање које може озбиљно да ограничи слободу живота другог лица и да му проузрокује психолошку, социјалну и економску штету. То су (Trechsel, Pieth & Geth, 2025): а) упорно (поновљено, континуирано, дуже време) праћење (ухођење), б) узнемиравање – изазивање страха, нелагодности, непријатности или узнемирености, уз губитак, потпуни или делимични, трајни или привремени, осећаја мира или в) претња – усмена или писмена, односно симболична изјава којом се најављује наношење каквог зла другом лицу. Битно је за постојање дела да се ове радње предузимају на посебан начин – на начин који би могао значајно (нарочито,

у већем обиму или у дужем трајању) ограничити слободу избора приликом понашања другог лица.

За ово дело алтернативно је прописана казна затвора до три године или новчана казна.

Закључак

Као специфичан облик повреде, нарушавања или угрожавања личне сигурности човека, као универзалним или регионалним међународним стандардима заштићеног људског права, односно његове личне слободе јавља се прогањање (ухођење). У основи ове инкриминације налазе се стандарди садржани у Конвенцији Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (2011). Реч је о Конвенцији која обавезује државе потписнице да у свом националном кривичном законодавству пропишу специфична кривична дела родно заснованог насиља. Међу овим делима се налази и инкриминација под називом прогањање (члан 34). Ово дело подразумева свако намерно (умишљајно) понашање понављањем претњи које су упућене другом лицу, а које узрокују да се оно плаши за своју безбедност.

На темељу овог међународног стандарда у позитивном кривичном праву Републике Србије прописано је кривично дело прогањање (члан 138а) у групи кривичних дела против слобода и права човека и грађанина (глава XIV). Као објекат заштите овог дела јавља се осећање личне сигурности другог лица, његовог члана породице или њему блиског лица, што указује на то да оно представља посебни, специјални облик кривичног дела угрожавања сигурности. Битну компоненту садржине

[11] *Schweizerisches Strafgesetzbuch* vom 21. Dezember 1937. (BGBl.311.o... BGBl.2020/2025).

дела прогањање чине следећи елементи: 1) упорност предузимања законом прописаних делатности у току одређеног (подразумева се „дужег“) периода, 2) неовлашћено, противправно, упорно праћење другог лица или предузимање друге радње са циљем физичког приближавања противно његовој вољи, 3) успостављање контакта с другим лицем непосредно, преко трећег лица или путем средстава комуникације противно његовој вољи, 4) злоупотреба личних података другог лица или њему блиског лица ради наручивања робе или услуга, 5) претња нападом на живот, тело или слободу другог лица или њему блиског лица или 6) предузимање друге радње на начин којим се може осетно угрозити лични живот другог лица.

За основни облик дела прогањање алтернативно је прописана новчана казна и казна затвора до три године.

Осим у основном облику, ово се дело, у зависности од врсте, природе или значаја проузрокованих последица, јавља још у два тежа облика испољавања која су квалификована наступањем теже последице: а) конкретне, непосредне, блиске опасности по живот, здравље или тело другог лица или њему блиског лица (с прописаном казном затвора у трајању од три месеца до пет година) и б) смрти прогоњеног или њему блиског лица (с прописаном казном затвора у трајању од једне године до десет година).

На темељу међународних стандарда поједина кривична законодавства држава чланица Савета Европе (пored Републике Србије) као што су Италија, Швајцарска, Немачка, Пољска садрже специфичну инкриминацију у виду посебног кривичног дела – прогањање. Анализа компаративних решења наведених кривичних закона указује на специфичне карактеристике које не садржи до-

маће кривично право, што може бити од помоћи домаћем законодавцу приликом побољшања постојећих прописа у овој области. На почетку можемо рећи да прогањање по овом законском називу познају сви анализирани закони (осим пољског закона, који ниједном кривичном делу у законском тексту не даје назив). Ово је дело систематизовано међу кривичним делима против: а) личне слободе (Италија, Немачка, Швајцарска) или б) слободе (Пољска), што указује на објекат његове заштите.

Основни облик кривичног дела прогањање карактеришу према анализираним компаративним правним решењима следећи елементи: 1) упорно праћење, узнемиравање или претња жртви на начин који би могао значајно ограничити слободу избора жртве (Швајцарска), 2) изазивање страха, понижења, узнемирености или значајна повреда приватности жртве упорним узнемиравањем или проузроковање штете жртви лажним представљањем, коришћењем лика, личних или других података другог лица (Пољска), 3) незаконито упорно ухођење жртве захтевањем његове физичке близине, покушајем успостављања контакта коришћењем средстава телекомуникација или преко трећих лица, злоупотребом личних података са циљем наручивања робе или услуга у његово име или подстицањем трећих лица на контакт, претњом повредом живота, тела, здравља или слободе, ширењем или јавном објавом фотографија или садржаја који би могао повредити част или углед другог или њему блиског лица (Немачка) или 4) поновљена претња или узнемиравање жртве на начин који проузрокује трајно и озбиљно стање тескобе или страха или га присиљава на промену начина живота (Италија).

У зависности од врсте закона, за основно дело прогањања прописане су различите казне: а) казна затвора у трајању од једне године до шест година и

шест месеци (Италија), б) казна затвора до три године или новчана казна (Немачка, Швајцарска) или в) казна затвора у трајању од шест месеци до осам година (Пољска). Иако се по правилу учинилац овог дела гони по службеној дужности, ипак поједини закони (Италија, Пољска, Швајцарска) прописују да се кривично гоњење покреће по тужби оштећеног лица. Изузетно се кривични прогон покреће по службеној дужности у случају ако је кривично дело учињено: а) против малолетника или лица с инвалидитетом (што мора бити обухваћено умишљајем учиниоца) или б) у стицају (повезано) с неким другим кривичним делом за које се прогон учиниоца иначе покреће по службеној дужности (Пољска).

Од анализираних кривичних закона само у Швајцарској није прописан тежи, квалификовани облик дела (док по два тежа облика предвиђају италијански и немачки закон). За квалификоване облике дела прописане су следеће казне: а) увећана тежа казна до половине, без ближег одређења трајања (Италија), б) казна затвора у трајању од три месеца до пет година, односно казна затвора у трајању од једне године до десет година у случају проузроковања смрти пасивног субјекта (Немачка) и в) казна затвора у трајању од две године до петнаест година ако је оштећено лице покушало самоубиство (Пољска).

Осим наведених тежих последица у виду смрти (Немачка) или самоубиства (Пољска) оштећеног лица, као квалификаторне околности код кривичног дела прогањање поједина законодавства прописивала су још и следеће: 1) у Немачкој: а) наступање телесне повреде или изазивање опасности за живот или тело другог лица, сродника или блиског лица, б) ако је ухођење другог лица трајало најмање шест месеци, в) ако је дело извршено коришћењем рачунарског програма чија је сврха дигитално праћење других лица или коришћењем тако прибављених слика или другог садржаја и г) ако је дело извршено на штету малолетног лица узраста до шеснаест година и 2) у Италији: а) ако дело изврши супружник (или бивши супружник) или лице које је повезано или је било емоционално повезано са жртвом или, б) ако је дело извршено рачунарским или телематским путем, в) ако је дело извршено на штету малолетника, бремените жене или инвалидног лица и г) ако је дело извршено употребом оружја или од стране маскираног лица.

Наведена компаративна решења, посебно у погледу набројаних квалификаторних околности, могу бити од значаја и законодавцу у Републици Србији приликом новелирања постојећих законских решења кривичног дела прогањање.

References / Литература

- Cicinelli, E. (2025). *Criminal Law Schemes 2025: General and Special Part*. 13th ed. Neldiritto editore. [In Italian]
- Collective work. (2025). *Criminal Code*. Warsaw: C. H. Beck. [In Polish]
- Čović, A. (2013). Significance of the ratification of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence. *Strani pravni život*, 3, 279-292. [In Serbian]

- Dečković, S. (2017). Criminal law aspects of the crime of stalking. *Pravne teme*, 10, 135-144. [In Serbian]
- Delić, N. (2021). *Criminal Law: Special Part*. Beograd: Pravni fakultet. [In Serbian]
- Dimovski, D. (2016). The crime of stalking: Criminological and criminal-law aspects. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*, 72, 163-181. [In Serbian]
- Dragojlović, J. (2025). *Criminal Law: Special Part*. Novi Sad: Univerzitet Privredna akademija. [In Serbian]
- Đorđević, Đ., & Kolarić, D. (2021). *Criminal Law: Special Part*. Beograd: Kriminalističko-policijski univerzitet. [In Serbian]
- Đorđević, Đ., & Bodrožić, I. (2024). *Criminal Law: Special Part*. Beograd: Kriminalističko-policijski univerzitet. [In Serbian]
- Đurišić, J. (2019). The criminal act of stalking in the criminal legislation of Montenegro. *Studia Iuridica Montenegrina*, 2, 89-101. [In Serbian]
- Filipčić, K., & Korošec, D. (2023). *Stalking. A Large Scientific Commentary on a Special Part of the Criminal Code*. Book 1. Ljubljana: Uradni list. [In Slovenian]
- Fischer, T. (2023). *Criminal Code with Supplementary Laws*. 70th ed. München: C. H. Beck. [In German]
- Garofoli, R. (2025). *Compendium of Criminal Law: General and Special Part*. 15th ed. Neldiritto editore. [In Italian]
- Heger, M., Pohlreich, E., Dreher, E., & Maassen, H. (2025). *Criminal Code: Commentary*. Zürich: Dike. [In German]
- Jovašević, D., & Miladinović Stefanović, D. (2023). *Criminal Law: Special Part*. Niš: Pravni fakultet. [In Serbian]
- Kovačević, M. (2018). Stalking: General considerations and comparative-law review. *Strani pravni život*, 1, 57-71. [In Serbian]
- Kovačević, M., & Maljković, M. (2016). Stalking: Criminological and criminal-law aspects. *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, 3, 85-98. [In Serbian]
- Miladinović Stefanović, D. (2017). The Istanbul Convention and the criminal-law protection of women against violence in the Republic of Serbia. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*, 76, 231-252. [In Serbian]
- Paunović, N. (2019). Criminal-law aspects of stalking: Comparative-law analysis and possible directions of de lege ferenda changes. *Strani pravni život*, 1, 21-41. [In Serbian]
- Perron, W., Stenberg, D. L., & Eisele, J. (2025). *Tübingen Commentary on the Criminal Code*. 31st ed. C. H. Beck. [In German]
- Petrović, B., Ferhatović, A., & Jovašević, D. (2024). *Criminal Law: Special Part*. Sarajevo: Pravni fakultet. [In Croatian]
- Stanković, N. (2023). *Criminal Law: General and Special Part*. Brčko: Evropski univerzitet. [In Serbian]
- Stefansky, R. A. et al. (2025). *Criminal Code: Commentary*. 7th ed. Warsaw: C. H. Beck. [In Polish]
- Trechsel, S., Pieth, M., & Geth, C. (2025). *Swiss Criminal Code: Practical Commentary*. 5th ed. Zürich: Dike. [In German]
- Turković, K. et al. (2013). *Commentary on the Criminal Code*. Zagreb: Narodne novine. [In Croatian]

Legal sources / Правни извори

- Italian Criminal Code (Royal Decree of 19 October 1930, No. 1398; Royal Decree of 16 October 2025, No. 151). [In Italian]
- Criminal Code, "Official Gazette of the Republic of Serbia", Nos. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16, 35/19 and 94/24. [In Serbian]
- Polish Criminal Code, Journal of Laws 1997 No. 88, item 553; consolidated text based on Journal of Laws 2025, item 383. [In Polish]

Law on Amendments to the Criminal Code, "Official Gazette of the Republic of Serbia", No. 94/16. [In Serbian]

Law on Personal Data Protection, "Official Gazette of the Republic of Serbia", No. 87/18. [In Serbian]

Law on Ratification of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence, "Official Gazette of the Republic of Serbia - International Contracts", Nos. 12/13 and 4/16. [In Serbian]

Swiss Criminal Code of 21 December 1937 (BGBl. 311.0 ... BGBl. 2020/2025). [In German]

German Criminal Code of 13 November 1998 (BGBl. I, p. 3322/1998 ... BGBl. I, p. 351/2024). [In German]

Strategy for the Prevention and Combating of Gender-Based Violence against Women and Domestic Violence for the Period 2021-2025, "Official Gazette of the Republic of Serbia", No. 30/18. [In Serbian]

Dragan M. Jovašević

University of Niš, Faculty of Law
Niš (Serbia)

Radoš Pejović

Government of the Republic of Serbia, Ministry of Family Affairs and Demography
Belgrade (Serbia)

Stalking as a Form of Gender-Based Violence – International Standards and National Law

Summary

Based on the international standards contained in the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (the so-called Istanbul Convention), a system of criminal liability and punishment for the act of "Stalking" has been established in European criminal law. Depending on the legal regulation that provides for this incrimination against a person's personal freedom, this criminal offence consists of causing fear, insecurity, anxiety or distress to another person or a person close to them. This unlawful misconduct is undertaken by someone repeatedly and persistently following, harassing or stalking another person or a person close to them. However, the essence of this incrimination is reflected in the attempt to establish unwanted or inappropriate contact between the perpetrator and another person, directly or through a third party, through information and communication technology. Based on international standards, the paper analyzes the content, characteristics, elements of being and forms of manifestation of the criminal offense of persecution in the law of the Republic of Serbia, or in the law of selected European countries (Italy, Germany, Poland, Switzerland).

Keywords: criminal law, international standards, stalking, personal security, punishment